

Kunnskapsdepartementet
Pb. 8119Dep.
0032Oslo

Deres ref: 200704838
Oslo2007-12-10

HØRING – FORSLAG TIL ENDRINGER I OPPLÆRINGSLOVEN OG PRIVATSKOLELOVEN

Viser til brev fra Kunnskapsdepartementet av 12. oktober.

Innledning

Dysleksiforbundet ser med sterk bekymring på de språklige vendingene som er brukt i høringsnotatet fra KD punkt 3.1.2 gjeldende rett. Formuleringene kan tolkes i retning av at spesialundervisning er noe som kun unntaksvis gis til elever som kan følge ordinær læreplan. " I visse situasjoner vil man også kunne ha rett til spesialundervisning med det formålet at læreplanverket skal kunne følges på vanlig måte (2.avsnitt s. 5)."

Denne fortolkningen av Opplæringslovens § 5 innebærer etter vår oppfatning en alvorlig svekking av elevens rettigheter. En elev med dysleksi/spesifikke språkvansker som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, som går på en skole der de har liten kompetanse på å tilpasse undervisningen for elever med denne typen vansker, har mener vi krav på spesialundervisning selv om eleven følger læreplanverket i alle fag. Det er mange elever med dysleksi/språkvansker som er i den situasjonen.

Dysleksiforbundets syn på forslagene i høringsbrevet

- Støtter forslaget om at retten til videregående opplæring for voksne utvides.
- Etterlyser at også voksne som tar videregående opplæring får rett til spesialundervisning.
- Går imot forslaget om å fjerne lovens krav om tilpasset opplæring fra formålsparagrafen § 1-2 femte ledd.
- Foreslår større innsats for å skape en felles forståelse av begrepet tilpasset opplæring.

- Går i mot forslaget om å endre opplæringslovens § 5-3 slik at det ikke er nødvendig å innhente en utredning fra PPT før vedtak om spesialundervisning fattes.
- Foreslår styrking av PPT
- Støtter forslaget om å utvide FUGs mandat til også å gjelde første året i videregående skole
- Støtter forslaget om særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever i videregående opplæring
- Støtter endring som fører til lovfesting av tegnspråk opplæring i grunnskolen.

Utvidet rett til videregående opplæring for voksne

Dysleksiforbundet støtter forslaget fra departementet om å styrke voksnes rett til videregående opplæring. Vi støtter forslaget om å endre loven slik at voksne fra og med det året de fyller 25 år får rett til videregående opplæring.

Vi støtter også departementet i vurderingen av at voksne som fortsatt har ungdomsgaranti får mulighet til å søke om å ta videregående skole sammen med andre voksne etter § 4a-3.

I ALL undersøkelsen fra 2005¹ går det fram at 20 % av ungdom mellom 16-20 år har så dårlige leseferdigheter at de ikke klarer å ta videregående skole. Tallet støttes også av funn fra PIRLS undersøkelsene. I Dysleksiforbundet får vi stadig tilbakemeldinger om elever som dropper ut av videregående opplæring pga en kombinasjon av manglende basisferdigheter og mangelfull tilpasset undervisning. Det er sterke grunner til å tro at dyslektikere og elever med spesifikke språkvansker, som ikke har fått god nok opplæring i grunnskolen, er overrepresentert blant de elevene som dropper ut av videregående.

Denne virkeligheten mener vi ikke fanges opp i den foreslåtte endringen i opplæringsloven. Hvis grunnen til at mange elever dropper ut av videregående opplæring er manglende basisferdigheter og manglende tilpasset undervisning, hjelper det lite å utvide retten til videregående opplæring, hvis det ikke samtidig gis mulighet for spesialundervisning. Dysleksiforbundet mener at det bør innføres rett til spesialundervisning for voksne som tar videregående opplæring etter § 4A-3

Forslag om innarbeiding av lovens krav om tilpasset opplæring i opplæringslovens kapittel 5 om spesialundervisning

Kunnskapsdepartementet foreslår å gjøre om opplæringslovens kapittel 5 til et kapittel som både omfatter tilpasset opplæring og

¹ Adult Literacy and Life skills Egil Gabrielsen 2005

spesialundervisning. Bakgrunnen for forslaget er at NOU 2007:6 *Formål for framtida* om nye formålsparagrafer for barnehagen og grunnopplæringen er ute på egen høring. Kravet om tilpasset opplæring blir her ikke omtalt slik det gjøres i gjeldende formålsbestemmelse i opplæringslovens § 1-2 femte ledd. Utvalget begrunner dette med at formålsbestemmelsen ikke bør inneha en slik type regulering da prinsippet om tilpasset opplæring hører mer naturlig hjemme annet sted i loven.

Dysleksiforbundet er ikke enig i dette. Vi mener at femte ledd i § 1-2 gjeldende formålsbestemmelse forststatt bør stå i formålsbestemmelsen. Når målet om tilpasset opplæring står i formålsparagrafen er det en sterk markering av tilpasset opplæring som grunnleggende prinsipp for all opplæring.

Dysleksiforbundet har fått flere tilbakemeldinger om skoler som sier det ikke lenger er aktuelt å gi spesialundervisning fordi elever med spesielle behov skal ha tilpasset opplæring. Det økte fokuset på tilpasset opplæring fører altså i noen tilfelle til at elever som trenger ekstra støtte ikke får vurdert behovet for spesialundervisning i det hele tatt.

Dette oppfatter vi som svært uheldig i en situasjon der det er avdekket at elever som har spesifikke vansker, men ikke har enkeltvedtak oppfattes som spesielt risikoutsatte ^{*2} og at kommunen og fylkeskommunen ikke har et forsvarlig system for å avdekke, vurdere og følge opp om eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen³.

Opplæringsloven slår fast at elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen har krav på spesialundervisning. Det er altså opplæringsutbyttet som avgjør om en elev har krav på spesialundervisning, ikke om du kaller undervisningen tilpasset, heller ikke hva slags diagnose eleven har. Som sagt innledningsvis i dette høringssvaret ser vi med sterk bekymring på de språklige vendingene som er brukt i høringsnotatet fra KD punkt 3.1.2 gjeldende rett. Vi mener at når departementet knytter spesialundervisning opptil om elevene følger/ikke følger læreplanverket, så medvirker departementet til den forvirringen som råder rundt begrepene tilpasset undervisning og spesialundervisning.

Dysleksiforbundet får mange henvendelser om forholdet mellom spesialundervisning og tilpasset undervisning. Våre erfaringer og erfaringene fra FFOs rettighetssenter støtter resultatene fra Fylkesmennenes tilsyn: Det er mangel på kunnskap blant skoleeiere, skoleledere og pedagoger om elevenes rettigheter og god forvaltningspraksis. Det er blant annet behov for å skape en felles forståelse av begrepet tilpasset opplæring. Vi tror ikke at å flytte

²Riksrevisjonens Dokument nr 3:10 (2005-2006)

³ Utdanningsdirektoratets rapport om felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet 2007

formålsparagrafen om tilpasset opplæring til § 5 er et effektivt tiltak for å nå dette målet.

Forslag om endring av opplæringslovens § 5-3

Departementet forslår å endre opplæringslovens § 5-3 slik at det i visse tilfeller kan gis spesialundervisning etter enkeltvedtak uten at det foreligger sakkyndig vurdering. Departementet foreslår at opplæringslovens § 5-3 blir justert slik at sakkyndig vurdering – før vedtak om spesialundervisning fattes – skal innhentes *når det er nødvendig for at saken skal bli opplyst*. I tillegg foreslås at det i alle tilfelle må innhentes sakkyndig vurdering *der eleven eller foresatte ber om det*.

Dysleksiforbundet går imot dette forslaget. Vi erfarer at mange foresatte kommer i konflikt med skolen fordi skolen mener det ikke er nødvendig å utrede. Vi vet at mangel på kunnskap på den enkelte skole er en av grunnene til at alt for mange elever ikke blir utredet før i ungdomsskole/videregående skole. Etter vår oppfatning er det godt dokumentert gjennom Riksrevisjonens rapport fra 2006 at både kompetanse og økonomiske ressurser i norsk skole er svært ujevnt fordelt. I en slik situasjon mener vi at en delegering av utredningsmyndighet til skolene vil svekke elevens rettsikkerhet.

I høringsbrevet fra departementet legges det vekt på at "den samlede kompetanse i skolen og PP-tjenesten kan bli brukt mest mulig optimalt og målrettet i forhold til elever med særskilte behov". Departementets forslag tar etter vår mening mer hensyn til skole, PP-tjeneste og skoleeier, enn til elevenes rettssikkerhet.

Vi ønsker oss en skole som fanger opp elever med vansker raskt og som har kompetanse til å sette inn tiltak som hjelper eleven til å få tilfredsstillende læringsutbytte. Det er ingen grunn til at skolene skal vente med å sette inn tiltak til det foreligger en utredning fra PPT. Elever med lese- og skrivevansker trenger individuelle tilpasninger, men det er også en del tilpasninger som er felles for denne høyfrekvente vanskegruppen. Nødvendige tiltak er for eksempel opplæring i bruk av IKT, tverrfaglig begrepsopplæring, kurs i studieteknikk, økt fokus på struktur i språkopplæringen osv.

For å tvinge fram raskere hjelp til elevene, tror vi at et godt forslag er å sette krav til både hvor lang ventetid som er akseptabel før skolen setter inn tiltak og hvor lang ventetid som kan aksepteres hos PPT

Hvis det for eksempel settes krav om å komme i gang med tiltak for barn med lese og skrivevansker 14 dager etter meldt bekymring fra foresatte, lærere etc., ville skolene og skoleledelsen etter vår oppfatning bli presset til å skaffe seg kompetanse på et høyfrekvent vanskeområde som lese- og skrivevansker. Med et slikt krav tror vi det vil tvinge seg fram planer for

kompetanseheving av lærere og systematisk jobbing på ulike vanskeområder.

Et av de avvikene som går igjen i Fylkesmennenes tilsyn med skoleeier er at det tar for lang tid å få en utredning fra PPT. Istedenfor å delegere PPTs oppgaver til skoler som ikke har kompetanse, mener Dysleksiforbundet at PP- tjenesten bør styrkes. PP- tjenesten bør dimensjoneres slik at ventetiden på utredning blir akseptabel. En uforholdsmessig lang ventetid vil være i strid med elevens rett til likeverdig opplæring. Ideelt sett mener Dysleksiforbundet at elever ikke bør vente lenger enn en måned på utredning.

Avslutningsvis vil vi igjen peke på resultatene fra Fylkesmennenes tilsyn, tidligere omtalte rapport fra Riksrevisjonen og ikke minst Dysleksiforbundets egne erfaringer: kompetanse og økonomiske ressurser i norsk skole er svært ujevnt fordelt. I en slik situasjon mener vi at en delegering av utredningsmyndighet til skolene vil svekke elevens rettsikkerhet. Vi mener at departementet med dette forslaget til endring av § 5-3 verken har lagt tilstrekkelig vekt på dokumentasjonen om svært ujevn kompetanse på å tilpasse opplæringen, eller at det er ressursmangel på utredningssiden.

Særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever i videregående opplæring

Dysleksiforbundet støtter forslaget om særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever i videregående opplæring

Utvidelse av mandatet til Foreldreutvalget i grunnskolen (FUG)

Dysleksiforbundet støtter forslaget om å utvide FUGs mandat til også å gjelde første året i videregående opplæring.

Utvidelse av retten til tegnspråkopplæring i grunnskolen

Dysleksiforbundet støtter forslaget om å endre opplæringslovens § 2-6 slik at elever som etter sakkyndig vurdering har behov for det, gis rett til grunnskoleopplæring i og på tegnspråk.

Vennlig hilsen

Finn Dybvik
Forbundsleder

Marianne Grønner
generalsekretær